

VLASTA DELIMAR

SEKSUALNOST I MOGUĆNOSTI HUMANIZMA

MARKO STAMENKOVIĆ

PREVELA: MIRTA JURILJ

Put Your Faith in Women, Galerija Michaela Stock, Beč, 9. 9. – 29. 10. 2016.

I dalje itekako “žena”, no istovremeno manje “ženska” nego kakvom bi je neke feministice možda radije vidjele, Vlasta Delimar je odraz “dekolonijalnog Drugog” – onog primordijalnog, domorodačkog, ljudskog tijela, oslobođenog samog po sebi i oslobađajućeg za promatrača; razodjevenog bez bivanja “nagim” i razodijevanog dok nas poziva da se odvojimo od “onoga što mislimo da jesmo”.

VIŠE OD BILO KOJEGA drugog hrvatskog suvremenog vizualnog umjetnika, poziciju Vlaste Delimar karakterizira ozračje kontroverze. Najpoznatija po slavljenju *erotske komunikacije* kroz autobiografski prikaz golog ljudskog tijela, u svojoj prvoj samostalnoj izložbi u Austriji ona preuzima moć “svećenice” i “porno-zvijezde” kako bi iznova otvorila pitanje neinhibirane seksualnosti. Ovoga puta, međutim, to čini prkoseći društvu čije prikriveno privilegiranje inicijativa temeljenih na vjeri i rasi, negiranju unatoč, ostaje duboko ukorijenjena norma u kolektivnoj podsvijesti. Neupućene čitatelje valja podsjetiti na podrumsku “supkulturu” svojstvenu austrijskim kućanstvima i pripadajuće seksualno nabijene, opsesivno psihodramatične scenarije iz stvarnog života koji se često vrte oko fenomena poput incesta, sadomaso rituala i neonacističkih kultova. Primjeri toga jesu notorni slučaj Fritzl (2008.) i dokumentarni film Ulricha Seidla *Im Keller (U podrumu, 2014.)*. Neprestano mučena vlastitim sramnim iskustvom ljudskog tijela (na četiri noge, svezanog, zlonamjerno diranog i obnaženog, zlostavljanog prstima, penetriranog, silovanog, čak i spaljivanog – sve to u *znak obožavanja*), publika je sada pozvana vidjeti nešto “novo”: ne golu egzibicionisticu koja se pretvara da je istovremeno svećenica i porno-zvijezda, već refleksije svoje vlastite kolektivne podsvijesti koja je još jednom iz *podrumskog mraka* iznesena na bečko danje svjetlo.

VLASTA DELIMAR
OVO SAM BILA

JA 1980. KADA JE
UMRO DRUG TITO

Instalacija – papir,
marker, ručna torba
1980.-2016.

ROĐENA U PROLETERSKOJ obitelji, Vlasta Delimar pojavila se na umjetničkoj sceni bivše Jugoslavije kasnih 70-ih godina prošlog stoljeća i nastavila s međunarodnom umjetničkom aktivnošću tijekom razdoblja od gotovo četiri desetljeća. Između 1978. i 2016. proizvela je niz djela u rasponu od performansa, akcija i hepeninga do video-dokumenata, fotografija, foto-kolaža i instalacija, ostavivši neizbrisiv trag na evoluciji vizualne kulture i politike tijela u srednjoistočnoj Europi, okrunjen 2014. u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu retrospektivnom

NA PERFORMANSU U GALERIJI MICHAELA STOCK U BEČU SVAKOM OD SUDI-
ONIKA PONUĐENA JE MOGUĆNOST DA OBNAŽI GORNJI DIO TIJELA

VLASTA DELIMAR & MARKO MARKOVIĆ: PERFORMANS “MONUMENTAL BANG”

PERFORMANS POD NAZIVOM *Monumental Bang* multimedijalni je i interaktivni događaj koji polazi od iskustva taktilne komunikacije, a izveden je u podrumskom prostoru galerije u kojemu su dvoje umjetnika (Vlasta Delimar i Marko Marković, nagi i prekriveni tek prozirnim kišnim kabanicama) pozivali publiku na međusobni javni doživljaj obnažene tjelesnosti. U atmosferi koju je određivala granična situacija (projekcijsko platno – bijela čipkana zavjesa – na koje je projiciran porno film iz kolekcije Toma Gotovca

po izboru umjetnice), prostor suzdržanosti promatrača namjerno se remetio pozivom na sudjelovanje u akciji kolektivne masaže iza platna. Nakon ponuđene čašice alkohola, svakom od sudionika koje su umjetnici pojedinačno uvodili u prostor iza zavjese, ponuđena je i mogućnost da obnaži gornji dio tijela, pri čemu ih je Delimar mazala raznim kremama, a Marković nanosio crni ruž na usne. Nastavak performansa dobio je svoj spontaniji tijek u trenutku kada su neplanirano i spontano sudionici formirali “lanac” u

kojem akcija međusobnog masiranja tijela postaje vezivni element za kolektivnu komunikaciju čiji se osnovni cilj sastojao u međusobnom približavanju različitosti, upoznavanju ljudi koji se ranije možda nisu poznavali, ali i u simboličnome javnom činu oslobođanja srama od nagosti koji je još jednom evocirao uspomene umjetnice na geste i situacije proživljene za vrijeme njezinih ranijih akcija osamdesetih godina 20. stoljeća na nudističkim plažama duž jadranske obale.

K

“IKONE” VLASTE DELIMAR PENETRIRAJU PROMATRAČE TAMO GDJE JE NJIHOV MORALNI I INTELEKTUALNI NARCIZAM NAŠAO NAVODNO SIGURNO UTOČIŠTE

izložbom *To sam ja*. Dobrano zašavši u šesto desetljeće života, Delimar ostaje vjerna svojem neustrasivom i besramnom pristupu stvaranju slika, a njezino tijelo unatoč biološkom starenju i dalje izaziva pažnju kada god je razodjeveno i odviše izloženo u javnosti. Kako sama kaže: “Moji počeci ranih 80-ih bili su vrlo turbulentni s obzirom na službenu i građansku kritiku, a zbog radova s eksplicitnim erotskim i seksualnim konotacijama. Ono što me tada najviše vrijeđalo bila je površnost zajedničkih perspektiva spram moga rada: to je išlo ruku pod ruku s trivijalizacijom erotizma i spolnosti koji su temelji našeg postojanja. Primjerice, crno-bijeli foto-kolaž iz 1981. pod nazivom *Fuj, Beee* – koji prikazuje uvećanu “portretnu” sliku muškog spolnog organa, neobrezanog i s frontalno izloženim testisima, s diskretnim ljubičastim cvijetom i čipkastom bijelom vrpcom koji ukrašavaju gornje dijelove pubičnih dlaka – tek ironizira lažnu buržujsku moralnost koja, pak, ostaje usko povezana s klerikalnim svjetonazorom”.

TREBA SAMO POGLEDATI njezina *mnoga i raznolika tijela*: obnažena ili naga, sva se referiraju na koncept jednog (elementarnog) tijela i potrebu za rudimentarnim, primordijalnim odnosom s njim, kao što je u više navrata naglasila: “Elementarno tijelo znači egzistencijalno tijelo, bilo u fizičkom, mentalnom ili seksualnom smislu”. Ovakvo je razmišljanje blisko odvažnoj mudrosti Tomislava Gotovca o golotinji: “Odustanite od gluposti jer sve nas je stvorio dragi Bog i ničega se ne trebamo sramiti, čak ni genitalija [...] jer poruka gologa tijela je sljedeća: Nema ništa za sakriti, Bog me ovakvog stvorio kroz majku i što je u tome opsceno? Što je opsceno u našem kurcu, jajima, šupku?”.

NASUPROT NORMATIVNIM konceptima regulacije ponašanja kao okosnice političkog, kulturnog i religijskog *mainstreama* u socijalističkim, post-socijalističkim i kapitalističkim društvima, raznovrsna pojavljivanja Vlaste Delimar u javnim prostorima, uživo ili preko slika, utječu na um ljudi jer *diraju* (često vrlo intenzivno) ono što se “ne bi trebalo” dirati: njihovu savjest i savjesnost, bez da ikoga ostave ravnodušnim. Njezine “ikone” penetriraju promatrače upravo na mjestu gdje je njihov moralni (naučeni) i intelektualni (također naučeni) narcizam našao navodno sigurno utočište: *ondje gdje misle da znaju tko su* dok igraju svoje uloge pred drugima – uvijek iza zlatnih maski.

TREBA VJEROVATI ŽENAMA istražuje koliko je neumoljivo tjelesna komunikacija dominirana aktualnim predrasudama o seksualnosti i nagosti koje njeguju društveni tabui. Ikonografija Vlaste Delimar povezana s ovim tabuima namjerno izaziva pažnju

njezinom sposobnošću da izvede bezvremenske *vizualne orgazme*, bez skrivanja, i u javnosti, kako bi se publika transformirala u izravne sudionike u njezinu vlastitom sakramentu. Bilo da je dio čina stvarnog spolnog odnosa ili tek pobuđuje osjećaj ugone/krivnje/boli povezanih sa spolnim činom, djelovanje Vlaste Delimar *in persona Christi* ukida prioritet patrijarhalnog, puritanskog svjetonazora na način kojim umjetnica udjeljuje *vlastitu* milost “pokajnicima” (kroz stvaranje slika kao sredstva seksualnog autoriteta). Pukim činom gledanja, promatrači izložbe u Beču bivaju upleteni u neobičan obred Vlaste Delimar te se integriraju u njezino heretičko poimanje vizualne samorealizacije koje promiče oslobađajuću snagu *seksualnosti kao mogućnosti novog humanizma*. Ono što njezini samoprikazi nakupljenog seksualnog uzbuđenja – sada oslobođenog u Beču – otkrivaju pred gledateljima nije samo još jedan prikaz vragolaste, zavodljive žene, razodjevene kako bi se pobudila nečija seksualna želja ili potaknuo osjećaj gađenja. Ne. Njezini “vizualni orgazmi” razotkrivaju štošta o čovječanstvu za koje je neizvjesno da će odgovoriti na jedno jedino pitanje: mogu li se ljudi *odučiti* od svojega srama pred nagošću?

I DALJE ITEKAKO “žena”, no istovremeno manje “ženska” nego kakvom bi je neke feministice možda radije vidjele, njezina ikonička djela iz 80-ih, 90-ih i 2000-ih trajno svjedoče da je Vlasta Delimar odraz *dekolonijalnog Drugog* – onog primordijalnog, domorodačkog ljudskog tijela, oslobođenog *samog po sebi* i oslobađajućeg za promatrača; razodjevenog bez bivanja “nagim” i razodijevanog dok nas poziva da se odvojimo od “onoga što mislimo da jesmo”. Dakle, ako je “ključno pitanje svih normalnih ljudi: koji se kurac skidaš, zašto pokazuješ te svoje genitalije, i koji kurac to ima značiti?” (Tomislav Gotovac, 2007.), postoji barem jedan odgovor koji se može dati povodom ove izložbe. Razodjeveno tijelo Vlaste Delimar panafričko je tijelo, ni muško ni žensko, već suštinski ljudsko. *To* nas tijelo poziva da sa svojega koloniziranoga pogleda skinemo silovito “normativan”, nasilno uveden, navodno singularan, racionalan i univerzalan svjetonazor te apelira na našu savjest kako bismo svoje jedno jedino, *elementarno muško/žensko tijelo* povratili u njegovo prirodno, urođeničko stanje: oslobođeno i dekolonizirano od paneuropske, pankršćanske, bjelački orijentirane, rasističke, šovinističke, kapitalističke i imperijalističke matrice moći. Iskreno se nadamo da će apel Vlaste Delimar, upućen očima i umu publike s namjerom da se ljudi oduče od svojega nagog srama, i dalje odjekivati ovom izložbom tijekom i nakon njezinog trajanja u austrijskoj prijestolnici. **K**

Njeno nas tijelo poziva da sa svojega koloniziranoga pogleda skinemo silovito “normativan”, nasilno uveden, navodno singularan, racionalan i univerzalan svjetonazor te apelira na našu savjest kako bismo svoje jedno jedino, elementarno muško/žensko tijelo povratili u njegovo prirodno, urođeničko stanje